Шыфр:___________________________

Колькасць балаў:________________

Месца:___________________________

Зацвярджаю

Намеснік старшыні арганізацыйнага камітэта намеснік Міністра адукацыі

_________ В.А. Будкевіч

«12» _________ 2013 года

ЗАКЛЮЧНЫ ЭТАП XXIX РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Брэст, 2013 г.

9 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	**Усяго**
Балы											

Варыянт I

Заданне 1. Падкрэсліце правільныя напісанні *Е* і *Э* ў запазычаных словах.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Акардзеон – акардэон, аксесуар – аксэсуар, амнэзія – амнезія, лэдзі – ледзі, бізнес – бізнэс, бюлецень – бюлетэнь, веб-сайт – вэб-сайт, энергетычны – энэргетычны, нонсенс – нонсэнс, сэрвіс – сервіс, сенсарны – сэнсарны, інэрцыя – інерцыя.

Заданне 2. Запішыце па *2 розныя* словы беларускай мовы, утвораныя ад наступных лацінскіх слоў.

Узор: *civis ‘грамадзянін, дзяржава’ – цывілізацыя, цытадэль.*

Максімальная колькасць балаў – 6.

Лацінскае слова	**Словы ў беларускай мове з гэтымі каранямі**
circus ‘круг’	
corona ‘вянок, вянец’	
bis ‘двойчы’	

Заданне 3. Вызначце а) часцінамоўную прыналежнасць і б) сінтаксічную ролю вылучаных слоў.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Сказ	Часцінамоўная прыналежнасць слова	Сінтаксічная роля слова
1) Штучная елка прыгожая, **затое** лясная елка – жывая і з шышкамі!		
2) Хто **за тое**, каб замовіць экскурсію ў Мірскі замак?		
3) У вёсцы з'явіліся дзве новыя крамы, **прытым** непадалёк адна ад адной.		
4) Дуб рос **пры тым** будынку, дзе летась захоўвалася сена.		

Заданне 4. Запішыце значэнне фразеалагізмаў з кампанентам ***ВОКА***.

Максімальная колькасць балаў – 10.

Фразеалагізм	Значэнне фразеалагізма
адвесці вочы	
берагчы як зрэнку вока	
вочы б мае не бачылі	
глядзець вачамі каго-небудзь або чыімі	
з вока на вока	
закрываць вочы на штосьці	
кідацца ў вочы	
хоць вока выкалі	
як вокам ахапіць	
як вокам маргнуць	

Заданне 5. Запішыце, паводле якога прынцыпу размешчаны прыведзеныя словы, што іх аб'ядноўвае. Як называецца слоўнік, з якога гэтыя словы былі ўзятыя? Для чаго прызначаны такія слоўнікі?

Максімальная колькасць балаў – 3.

абвал
авал
адвал
адмірал
аксакал
аманал
апал
арыгінал
Байкал
бал
…

1.

2.

3.

Заданне 6. Рашыце сэнсавыя прапорцыі.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Шырокі : вузкі = высокі : (x_1) ____________________ = (x_2) ____________________ : малады = (x_3) ____________________ : ціхі.

√ **Заданне 7.** Гэты беларускі мовазнавец-лексікограф, этнограф, фалькларыст, педагог, паэт, перакладчык, грамадскі дзеяч, чалавек вялікай эрудыцыі свае першыя працы прадстаўляе на суд навуковай грамадскасці ў 62 гады, а галоўную, у якой падаецца больш за 30 тыс. слоў, запісаных ім у Магілёўскай, Мінскай і Гродзенскай губернях, выбраных з беларускага фальклору, старабеларускіх пісьмовых помнікаў і філалагічных зборнікаў, заканчвае ў 75.

Запішыце прозвішча гэтага мовазнаўцы і назву работы, якая ствралася ім на працягу 20 гадоў.

Максімальная колькасць балаў – 3 (1 бал – прозвішча мовазнаўцы, 2 балы – назва працы).

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: ____________________

Заданне 8. Пісьмова адкажыце на наступныя пытанні.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал за кожны правільны адказ).

1. Якім зваротам пачынаецца "Мужыцкая праўда" К. Каліноўскага?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: ____________________

2. Што паклалі сяляне на магілу Ф. Багушэвічу?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: ____________________

3. Пра гэты верш Р. Барадуліна пісьменнік Я. Брыль пісаў: *«Трэба заўсёды быць дома, адчуваць сябе сваім у сваіх, не столькі частым, няхай сабе і шчыра радасным госцем..., але ж – у першую чаргу – і гаспадаром...».*

Як называецца гэты твор?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: Трэба дома бываць часцей...

4. Пра якога дзеяча культуры расказваецца ў творы Янкі Сіпакова "Кантрабанда"?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: Ф. Скарына

Заданне 9. . Запішыце нумары правільных сцверджанняў.

Максімальная колькасць балаў – 5:

\+ 1) Галоўны маральны прынцып Ф.Багушэвіча *"... не прагнуць айчызны чужой"* зафіксаваны ў вершы "Ахвяра".

– 2) Адным з перакладчыкаў паэмы "Песня пра зубра" на сучасную беларускую мову з'яўляецца П. Панчанка. М. Багд., У. Чатрокаў, Я. Купала, Р. Барадулін

\+ 3) Кульмінацыя – гэта вяршыня ў развіцці дзеяння, вышэйшы момант яго напружання.

\+ 4) В. Дунін-Марцінкевіч карыстаўся псеўданімам Навум Прыгаворка.

– 5) З герояў "Слова пра паход Ігаравы" характарыстыка *"Уночы ваўком рыскаў, з Кіева паспяваў да пеўняў да Тмутараканя"* адпавядае Канчаку. Усяславу Чарадзею

– 6) Верш Янкі Купалы "Мужык" стаў песняй-гімнам нацыянальнага адраджэння. „А хто там ідзе?"

7) Еўфрасіння Полацкая выступіла ў ролі мецэнаткі ў музыцы.

8) У творчасці М. Багдановіча вобразам-сімвалам красы і мастацтва з'яўляецца кветка васілёк.

9) М. Гусоўскі – буйнейшы паэт-лацініст у Еўропе ў эпоху Адраджэння.

10) Ф.Скарына выступіў як заснавальнік крытычнага рэалізму ў беларускай літаратуры.

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: ____

Заданне 10. Перад вамі *цэнтон* – верш, складзены з урыўкаў розных твораў аднаго ці некалькіх паэтаў.

Запішыце імёны і прозвішчы аўтараў асобных радкоў і назвы твораў, адкуль яны ўзятыя.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Паміж пустак, балот беларускай зямлі,
На ўзбярэжжы ракі шумнацечнай,
Дрэмле памятка дзён, што ў нябыт уцяклі, –
Ўдзірванелы курган векавечны.

Курган. Купала

Не забыць, як падвялы аер
На памытай падлозе пахне,
Як у студню цыбаты асвер
Запускае руку да пахі.

Трэба дома бываць часцей. Багдановіч

Зямлі родненькай, знаць, няма у вас,
Ні вугольчыка, ні прытулачку.
А тут вецер дзьме горшы раз у раз,
Леціцё жа вы без ратуначку!..

Хмаркі. Колас

АЎТАРЫ І НАЗВЫ ІХ ТВОРАЎ: ____